

*Кафедра органічної хімії Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна*

МЕДИЧНА ХІМІЯ

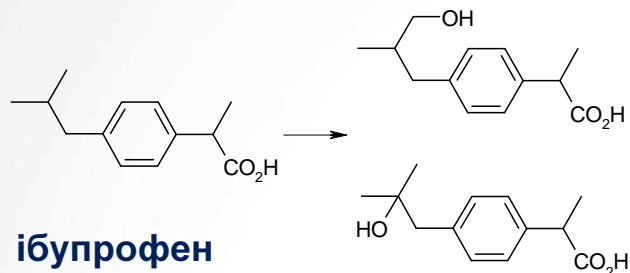
МЕТАБОЛІЗМ БІОЛОГІЧНО АКТИВНИХ РЕЧОВИН
(ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ)

Д.х.н., проф. В.В. Ліпсон

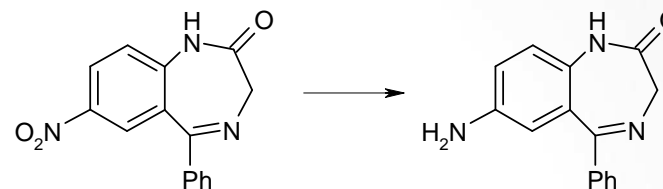

Харків - 2020

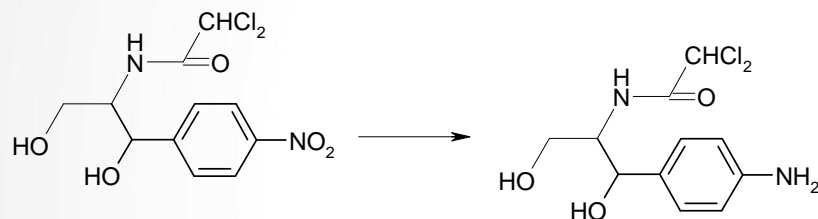
Реакції I фази

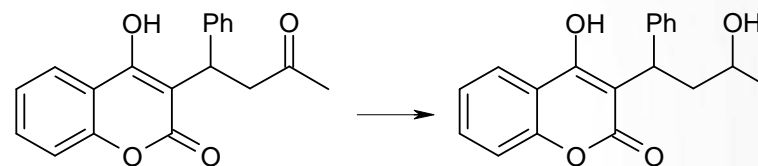
ібупрофен

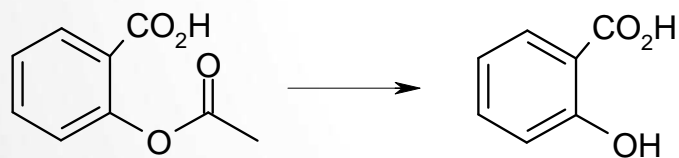
нітразепам

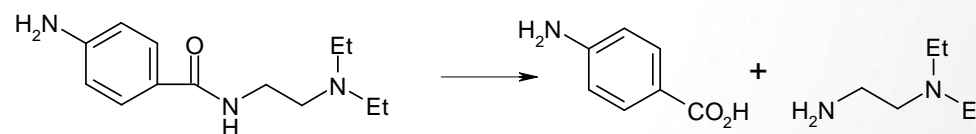
левоміцетин

варфарин

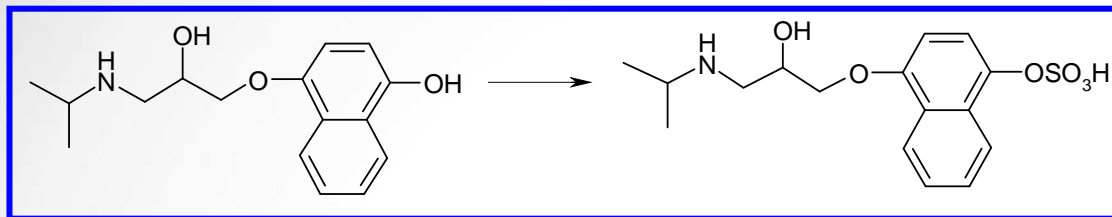
ацетилсаліцилова кислота

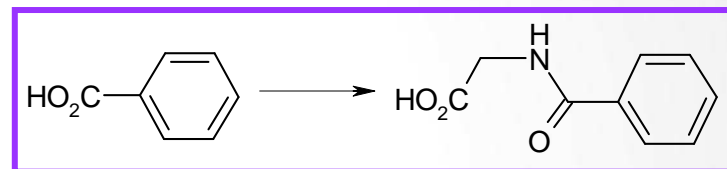
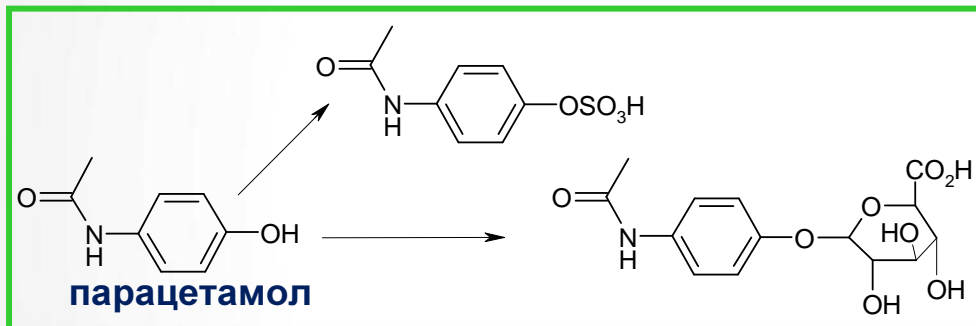
новокаїнамід

Реакції II фази

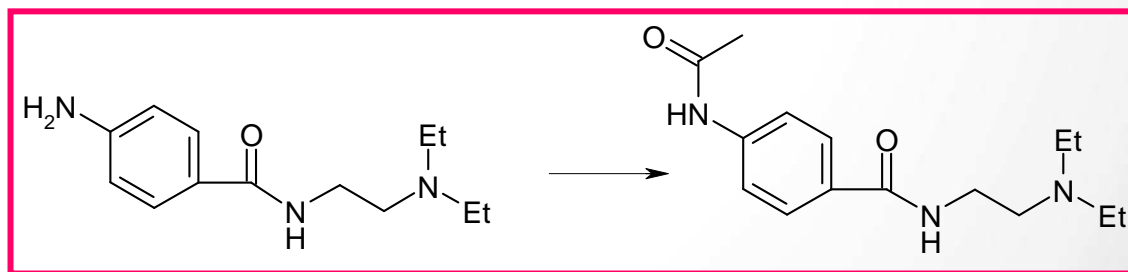
3

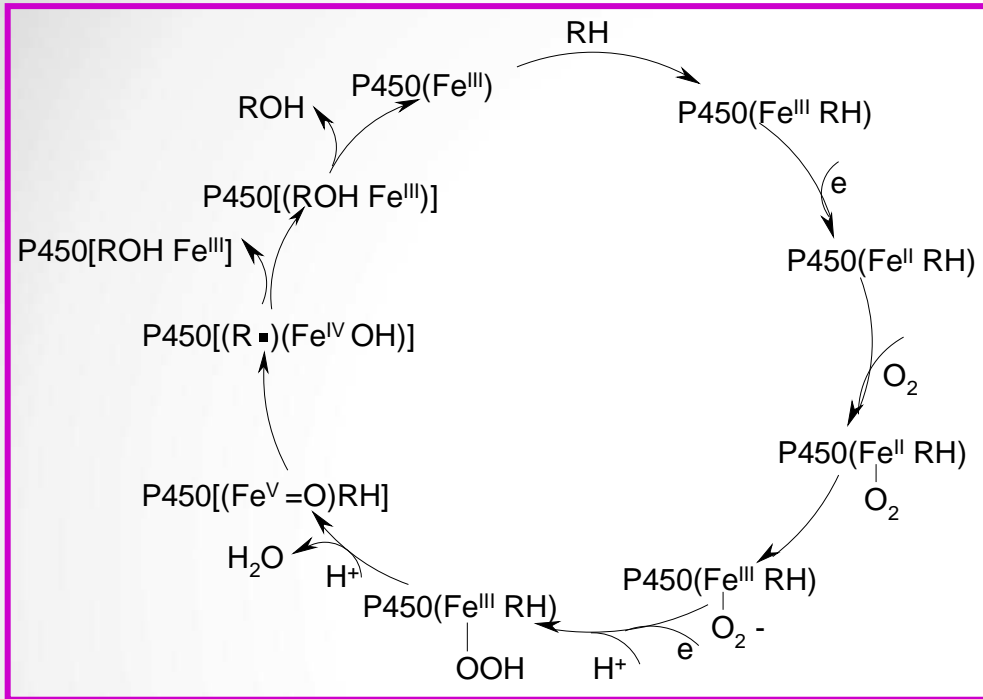
продукт I фази метаболізму
пропранолулу

бензойна
кислота

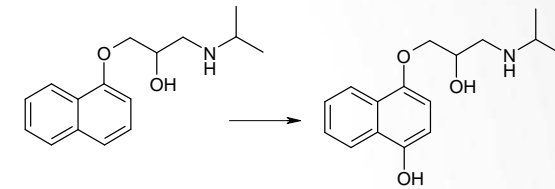

Реакції I фази метаболізму, які каталізує CYP450

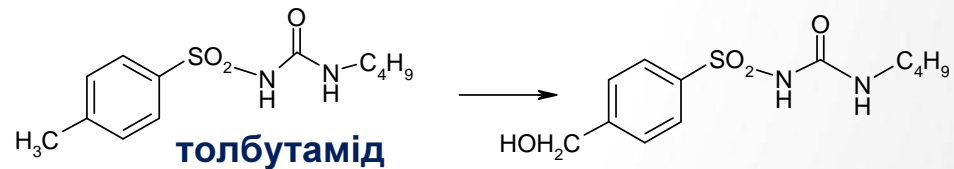
Каталітичний цикл CYP450

ароматичне гідроксилювання
 $\text{CH}_3\text{-CO-NH-C}_6\text{H}_5 \xrightarrow{[\text{OH}^-]} \text{CH}_3\text{-CO-NH-C}_6\text{H}_4\text{-OH}$

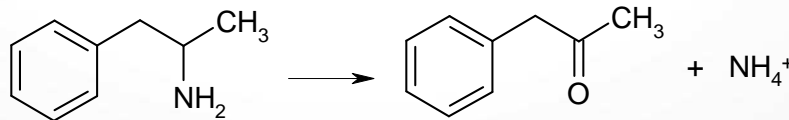
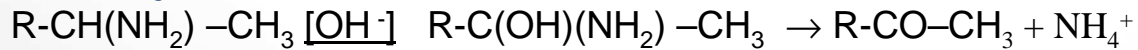
пропронолол

аліфатичне гідроксилювання
 $\text{R-CH}_3 \xrightarrow{[\text{OH}^-]} \text{R-CH}_2\text{-OH}$

толбутамід

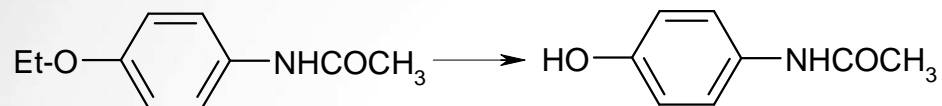
дезамінування

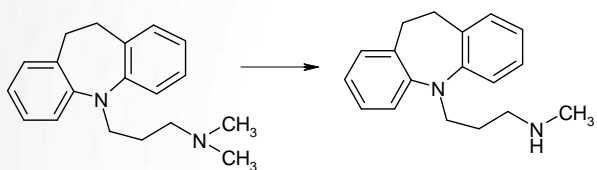
Реакції I фази метаболізму, які каталізує CYP450

5

O-дезалкілювання

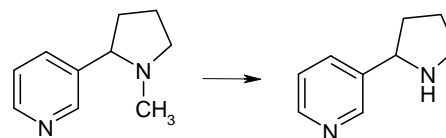
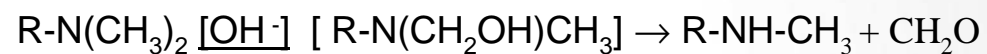

фенацетин

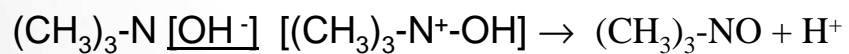
іміпрамін

N-дезалкілювання

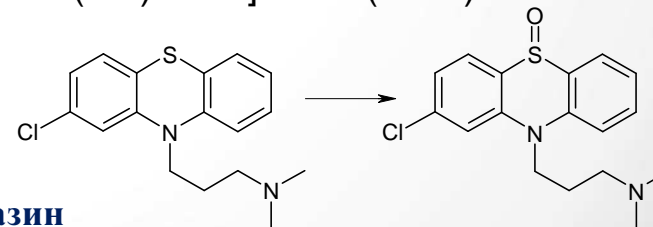
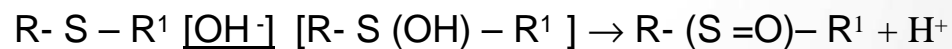

нікотин

N-окиснення

Сульфокиснення

хлорпромазин

Субстрати для ізозимів CYP450

6

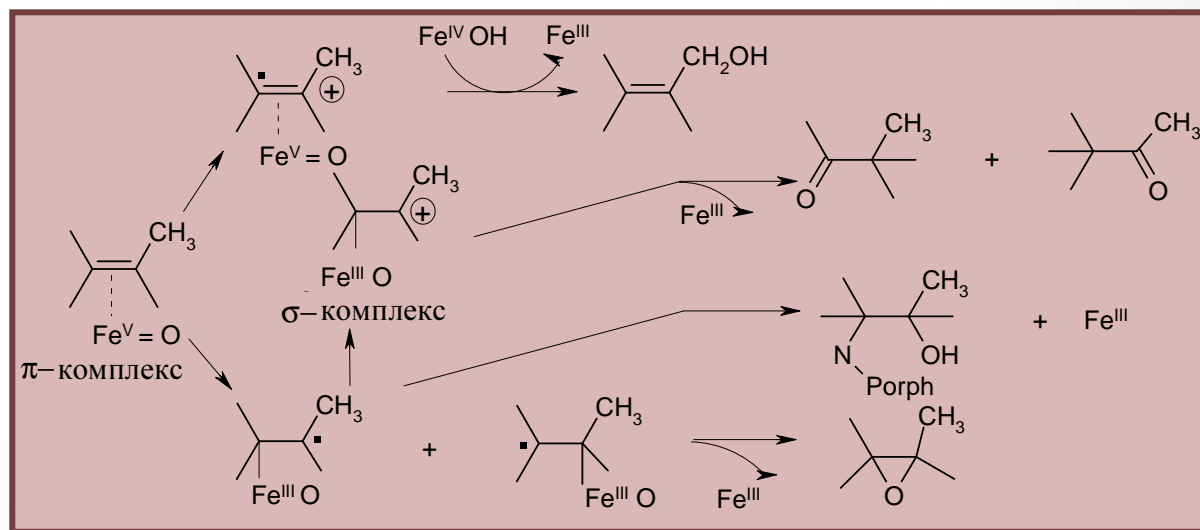
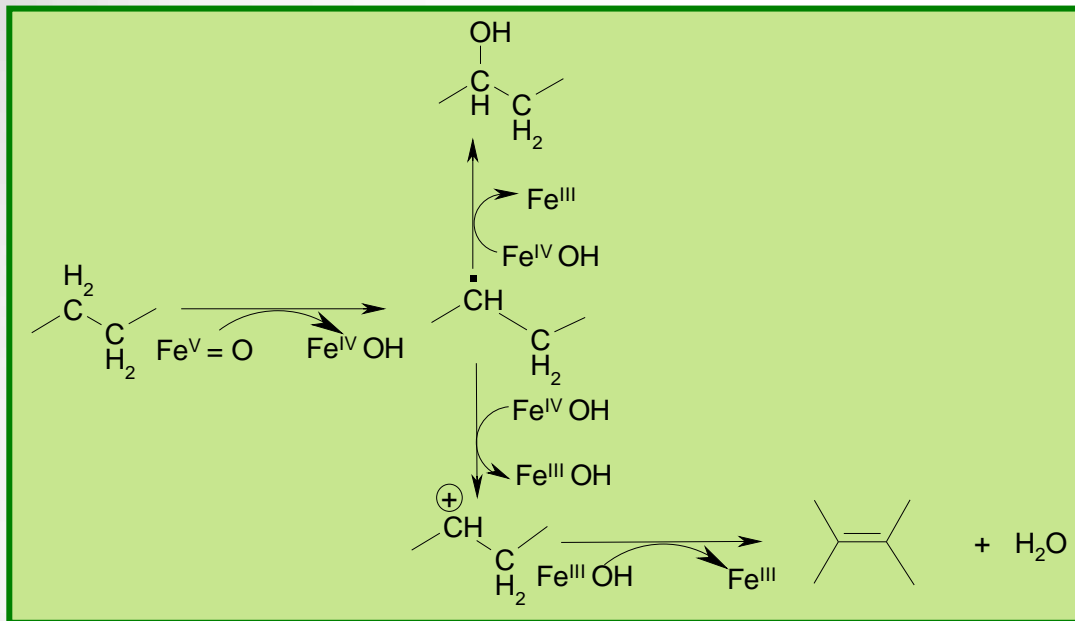
CYP1A1	CYP3A4	CYP2C9,10	CYP2D6	CYP2E1	
Бенз[а]пірен та ін. ПАУ	Афлатоксин В1 Афлатоксин G1	Варфарин Толбутамід	Лідокаїн Дебризохін	Бензол Стирол	Акрилонітрил Етанол
CYP1A2	6-Амінохризен	Ретинол	Каптоприл	CCl ₄	Гліцерин
Фенацетин	Фенобарбітал	Напроксен	Пропранолол	CHCl ₃	Анілін
Теофілін	Естрадіол	Ібупрофен	Метопролол	CH ₂ Cl ₂	Ацетон
Кофеїн	Глюкокортикоїди	Диклофенак	Тимолол	Галотан	Піридин
Іміпрамін	Рифампіцин	Гексобарбітал	Амітриптилін	Енфлуран	Ацетонітрил
Естрадіол	Еритроміцин	Тестостерон	Іміпрамін	Трихлоретилен	Теофілін
Антипірин	CYP2C8	Левоміцетин	Галоперидол	Етилкарбамат	ДМФА
Фторхінолони	Варфарин	CYP2C18	Метоксифенамін	N-Нітрозоди- метиланілін	Діетиловий етер
2-Нафтиламін	Толбутамід	Омепразол	Кодеїн		
2-Амінофлуорен	Ретинол	Пропранолол			
2-Амінохінолін		Діазепам			
Афлатоксин В1		Іміпрамін			

Індуктори та інгібітори деяких ізоформ CYP450

7

Індуктори	Інгібітори
CYP1A	
3-метилхолантрен, ПАУ, тетрахлордіоксин, табачний дим, β -нафтофлавіон, індол-3-карбінол	
CYP2E	CYP2E
Етанол, діетиловий етер, бензол, ДМСО, ацетон, ізоніазид, піразоли та ін.	3-аміно-1,2,4-триазол, діетилтіокарбамат, діалілсульфід
CYP3A	CYP3A
Фенобарбітал (CYP2B, CYP2C), карбамазепін, дексаметазон та ін. глюкокортикоїди, рифампіцин та його аналоги, еритро-міцин та ін. макроліди, фенілбутазон, флуконазол та ін анти-фунгіцидні «коназоли»	Імідазол, триацетилолеандоміцин, 17 α -етинілестрадіол, левоміцетин, (CYP2B, CYP2C), циметидин, фторхінолони (CYP1A2)
CYP4A	
Клофібрат та ін. гіполіпідемічні препарати	

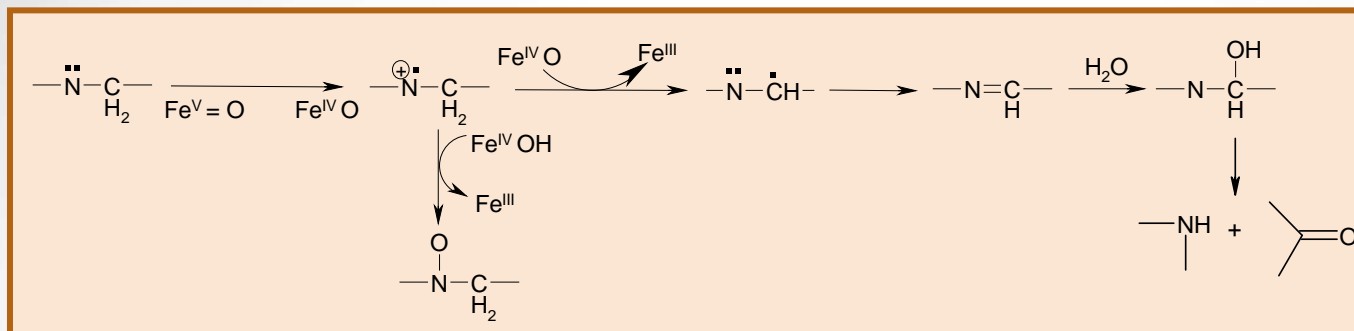
Ймовірний механізм окиснення алканів та алкенів

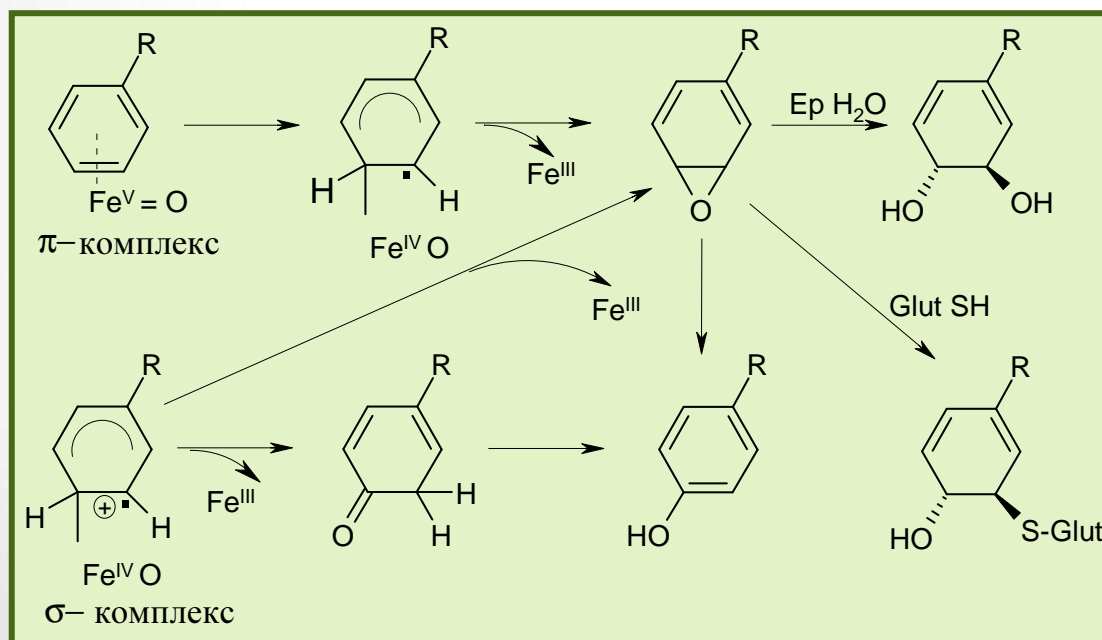
Porph – порфірин

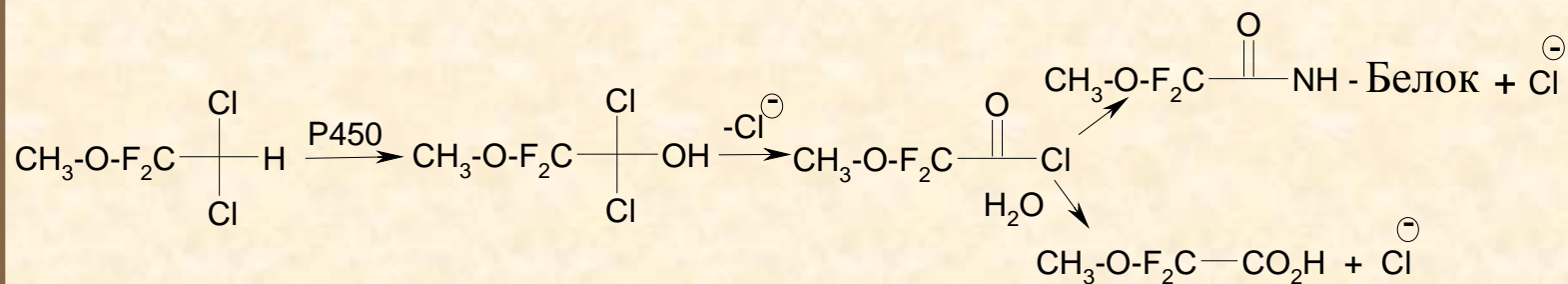
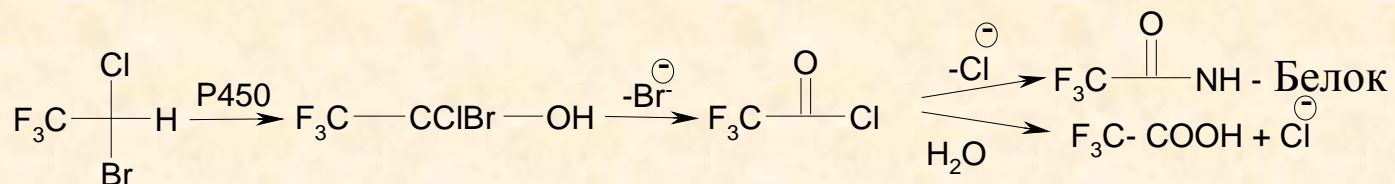
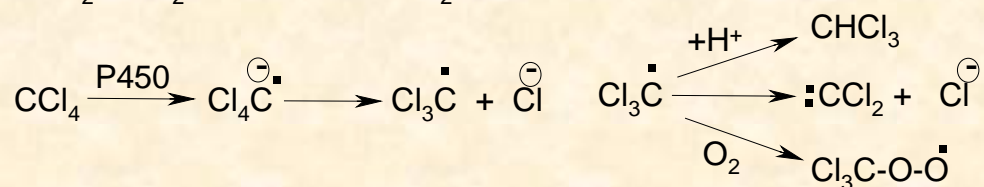
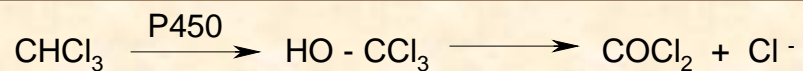
Механізм дезалкілювання і окиснення вторинних амінів

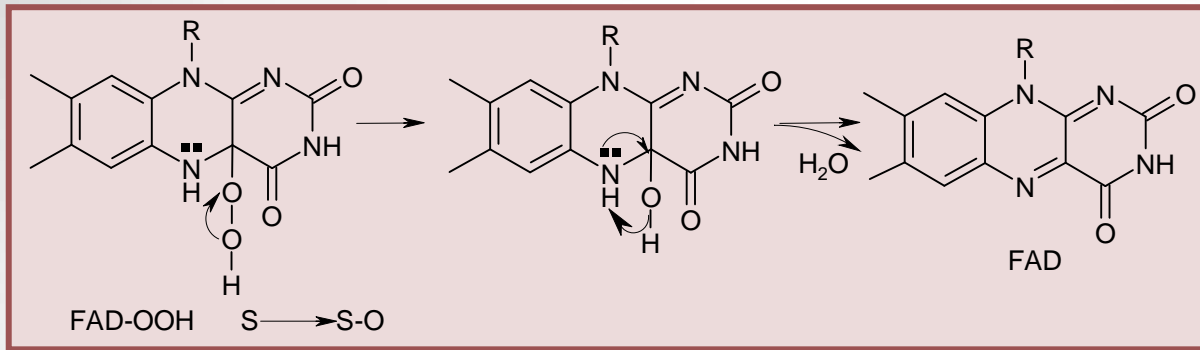
Окиснення ароматичних вуглеводнів

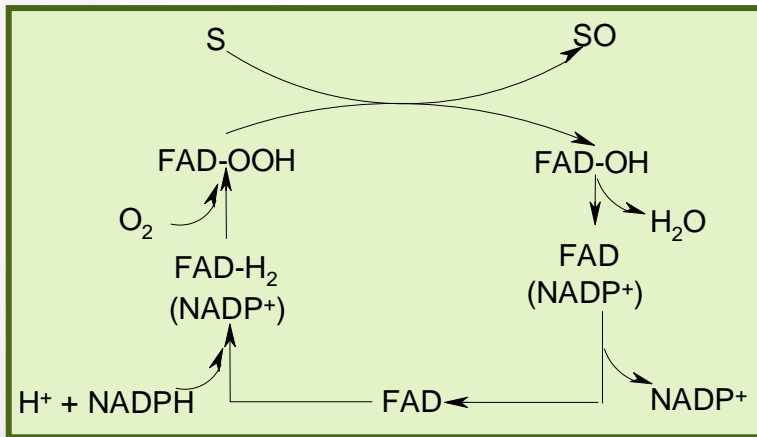
Схема окиснення галогеновуглеводнів за участю СYP450

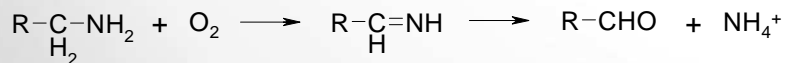
Реакції I фази метаболізму, які каталізують FAD-вмісні ферменти

Каталітичний цикл FMO

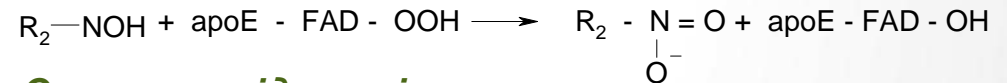
Моноамінооксидази (MAO) і діамінооксидази (DAO)

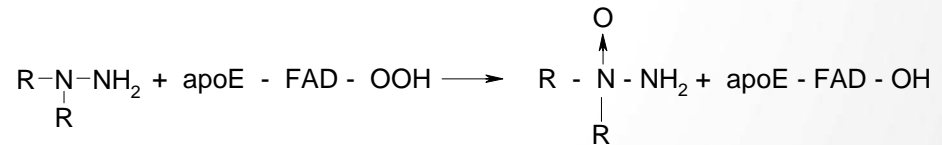
Окиснення третинних амінів

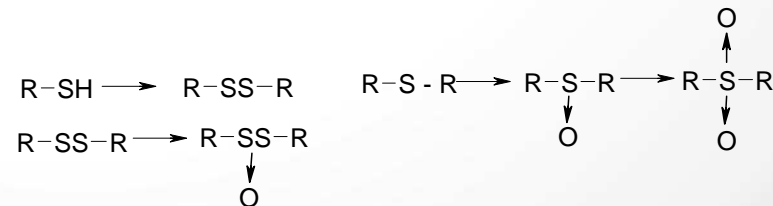
Окиснення вторинних амінів і гідроксиламінів

Окиснення гідразинів

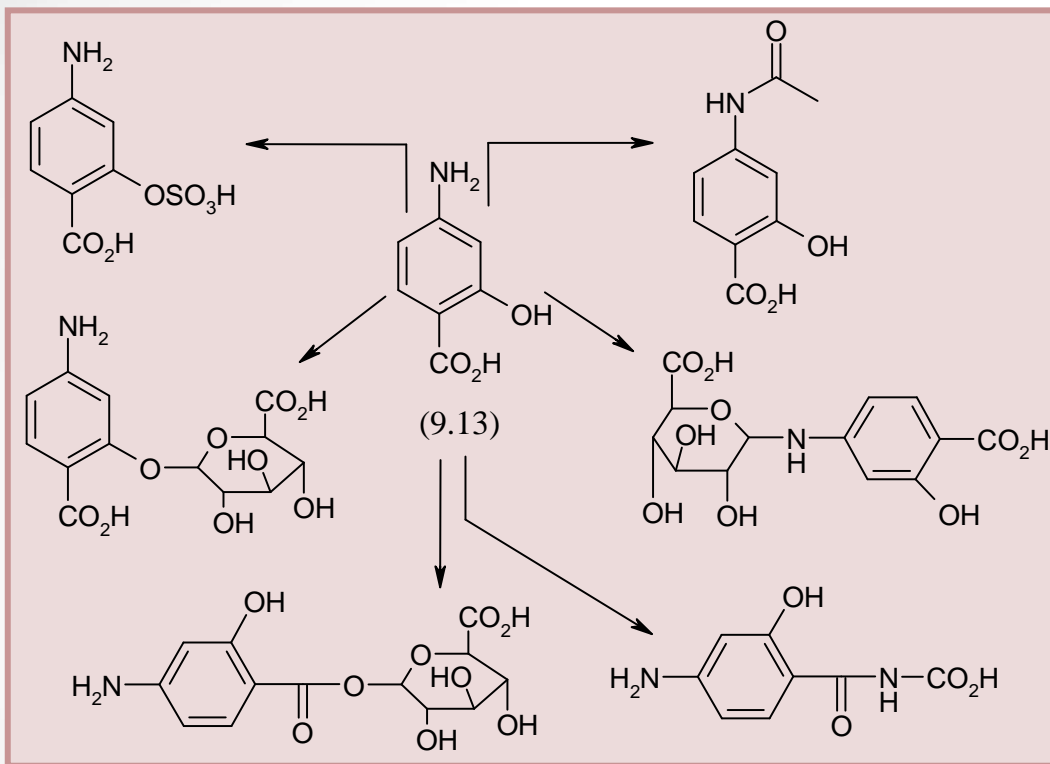

Окиснення тіолів, дисульфідів і сульфідів

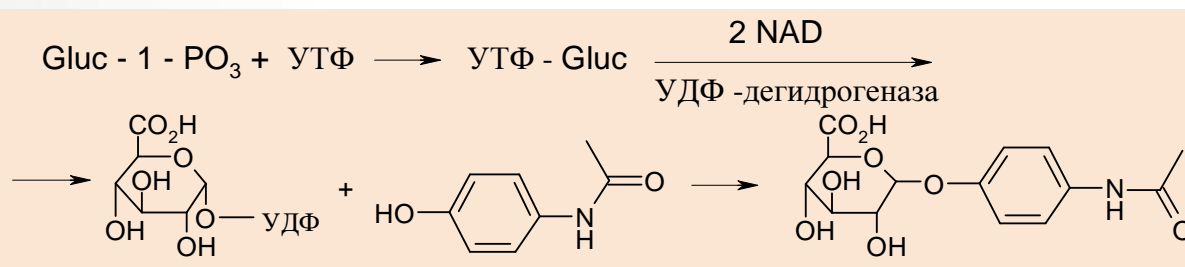

Реакції II фази метаболізму ксенобіотиків

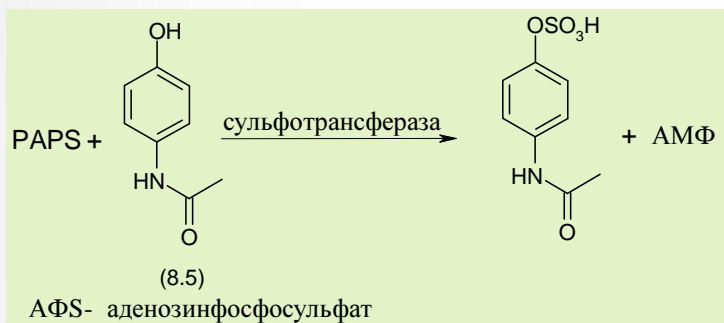
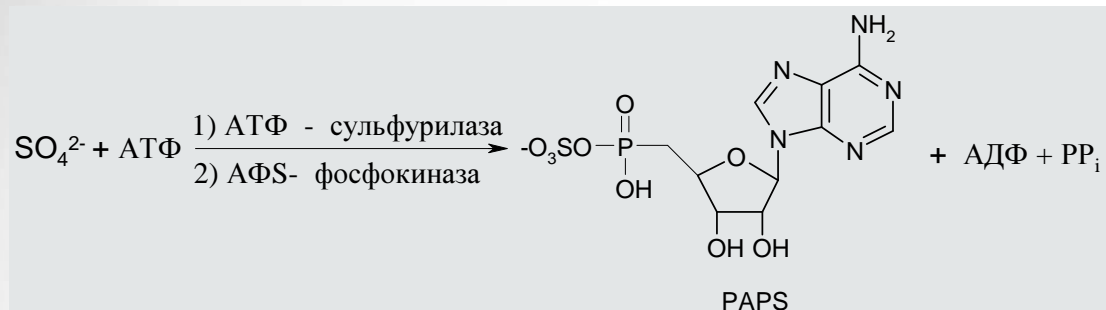
12

Утворення кон'югатів з глюкуроною кислотою

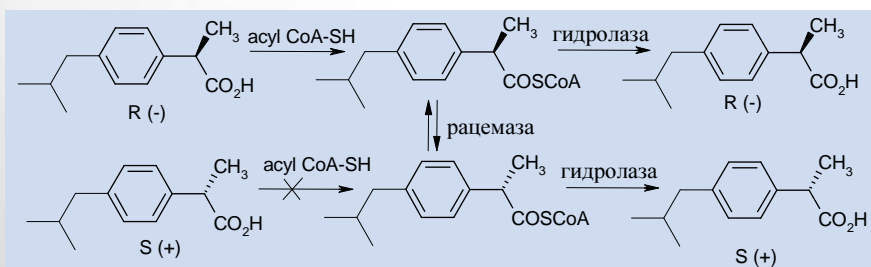
Сульфатні кон'югати

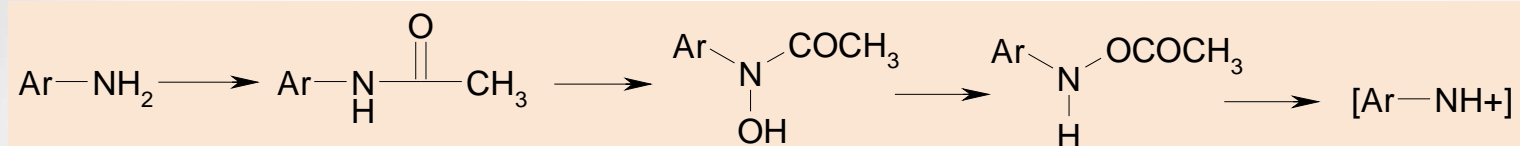
Амінокислотні кон'югати

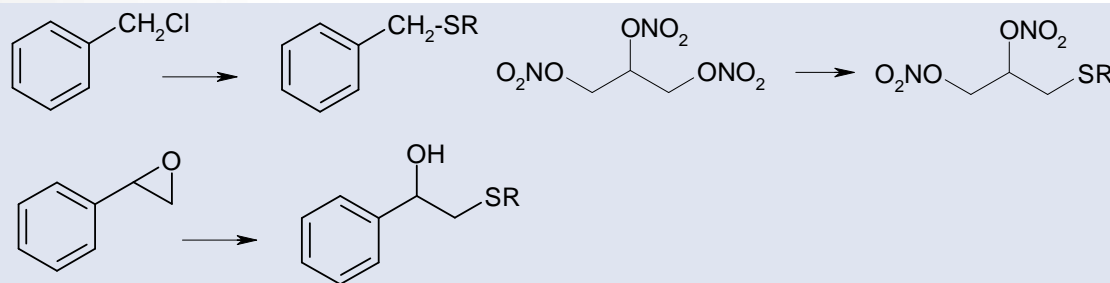
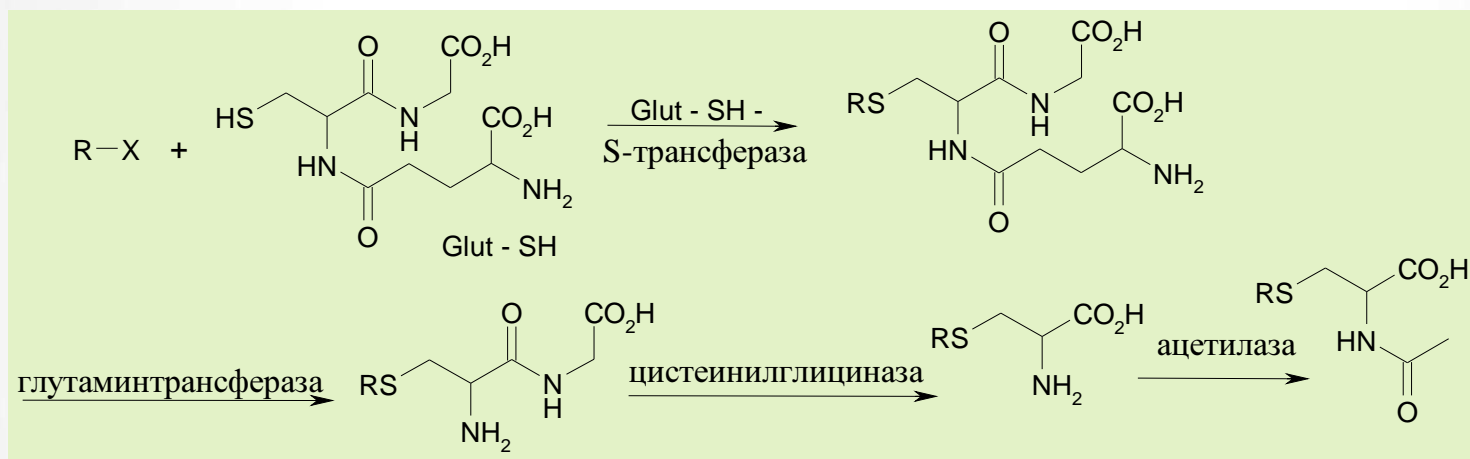
Рацемізація

Ацилювання

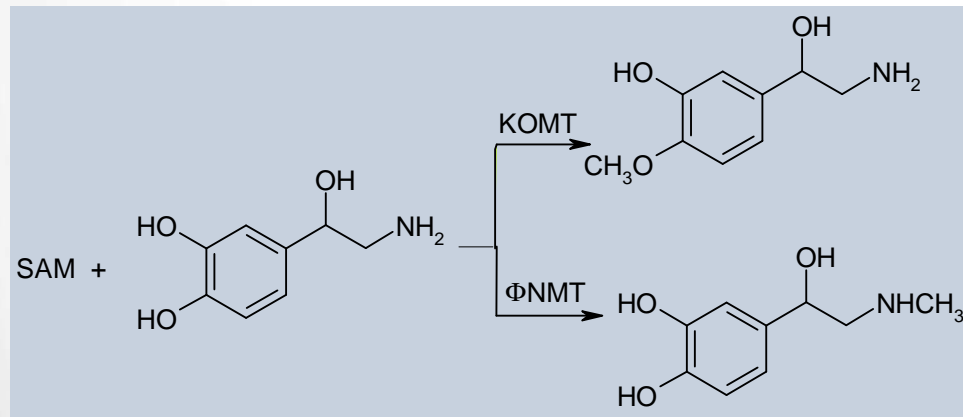
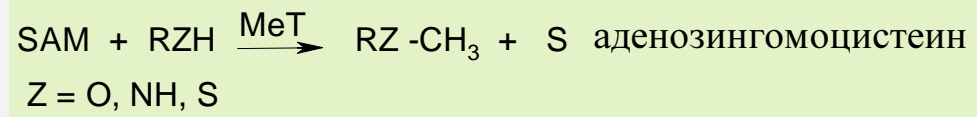
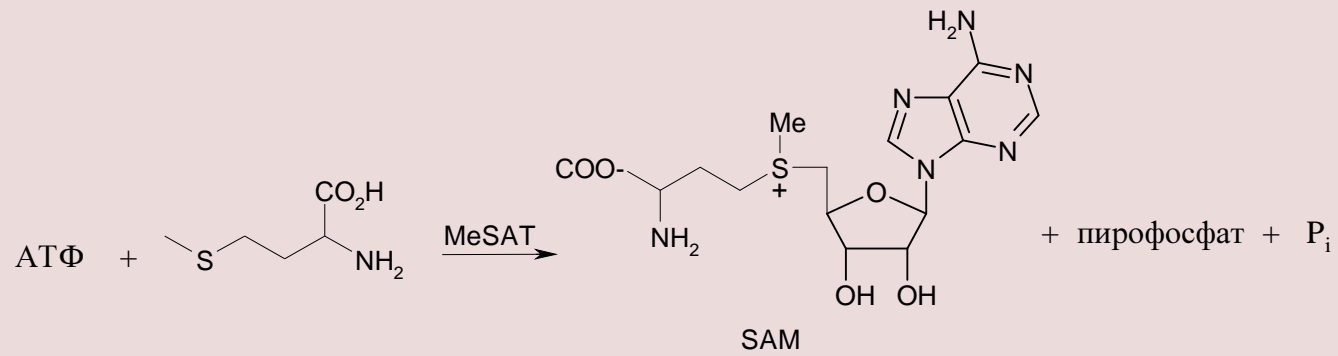

Глутатіонові кон'югати. Синтез меркаптурової кислоти

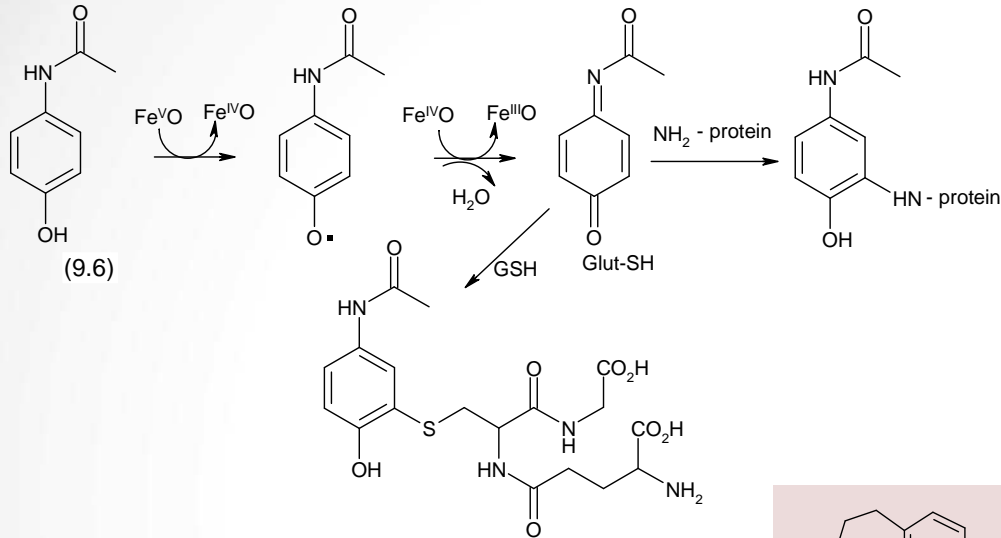
Метилування

15

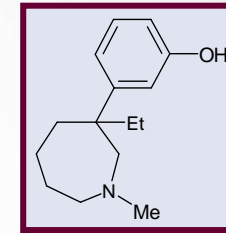
Чинники, які впливають на метаболізм ЛР

Дозування

Шлях введення препарату

per os 50 мг
 $C_{max} < 0.01$ µг/мл
 per rectum 50 мг
 $C_{max} \sim 0.05-0.2$ µг/мл

Статеві розбіжності

Вікові розбіжності:

до 40 років

CL – 950 мл/мин, $t_{1/2}$ -17 ч, C_{max} –10-20 нг/мл;

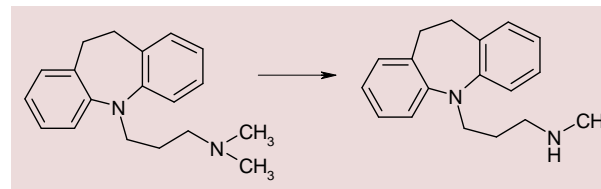
після 70 років

CL – 570 мл/мин, $t_{1/2}$ – 30 ч, C_{max} – 40-45 нг/мл

Захворювання

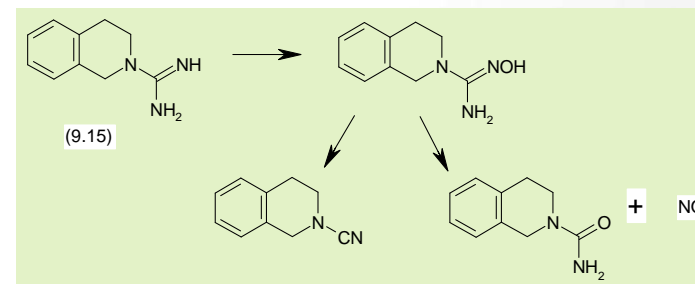
Взаємодія ліків

Склад їжі

іміпрамін

Генетичні чинники

Методи вивчення метаболізму

- вимірювання загальної радіоактивності з включенням радіоактивної мітки (^{14}C , ^3H , ^{35}S);
- екстракція і хроматографічне розділення (ТШХ, ВЕРХ та ВЕГХ);
- специфічні аналітичні методи, розроблені спеціально для даного препарату та його можливих метаболітів;
- ЯМР і мас-спектрометрія